

Toespraak bij uitreiking Gelderse Pauwenveer Prins Bernhard Cultuurfonds
Ermelo, 9 november 2018

Loco-burgemeester, wethouder, mevrouw Van Hout, mevrouw Spaans en
mevrouw Brethouwer, dames en heren,

Een aantal van u heeft eerder vandaag landgoed Staverden bezocht,
met de karakteristieke witte pauwen.

Toen ik in 2005 commissaris van de Koning in Gelderland werd, kreeg ik
witte pauwenveren aangeboden - afkomstig van de witte pauwen van
Staverden.

Dat kwam voort uit een oude traditie, die al stamt uit 1303.

De leenmannen van het landgoed waren verplicht de pauwenveren te
leveren voor de helm van de Gelderse graaf en later de hertog.

En bij gebrek aan een graaf of hertog, werd dat nog weer later de
Gelderse commissaris van de Koning.

Een mooie traditie, die ik meer betekenis heb willen geven door er een
tweejaarlijkse prijs van het Prins Bernhard Cultuurfonds Gelderland aan
te verbinden.

Zoals u wellicht weet, stop ik per 1 februari als commissaris van de
Koning in Gelderland.

Vanmiddag is dus de laatste keer dat ik de Gelderse Pauwenveer mag
uitreiken.

En hoe toepasselijk dat dat gebeurt in Ermelo, de gemeente die de witte
pauw als beeldmerk heeft.

En waar een 5 meter hoge roestvrijstalen witte pauw de rotonde in het centrum siert.

Maar dat terzijde, het gaat vanmiddag om drie bijzondere, kleine Gelderse musea.

Meer mensen bezochten in 2017 een museum, maakte de Museumvereniging een maand geleden bekend.

Het aantal museumbezoekers is de afgelopen vier jaar met 30 procent gestegen, en ook het aantal jeugdbezoeken in schoolverband stijgt.

Daarbij is het eigen inkomen van musea voor het eerst hoger dan de ontvangen subsidies.

Maar bij die positieve berichten signaleert de Museumvereniging ook een zorgelijke ontwikkeling: steeds meer middelgrote en kleine musea schrijven rode cijfers.

Met de grote musea gaat het goed, maar de kleinere hebben het moeilijk.

In zijn rapport *In wankel evenwicht* schetste de Raad voor Cultuur eerder dit jaar hoe de nadruk die wordt gelegd op bezoekersaantallen, leidt tot een voorkeur voor grote, publieksvriendelijke exposities.

Tegelijkertijd moeten musea het erfgoed koesteren. Maar het beheer van collecties is een taak van de lange adem, die veel geld kost en weinig aandacht oplevert, aldus de Raad.

Hoe mooi is het dus, dat de Gelderse Pauwenveer dit jaar wordt uitgereikt aan een klein museum.

De kleine musea kunnen onze steun goed gebruiken.

Van de juryvoorzitter hebt u net gehoord aan welke criteria de musea moesten voldoen om kans te maken op de Gelderse Pauwenveer.

Op basis daarvan ontstond een shortlist met 18 musea.

En uit die 18 heeft de jury de drie musea genomineerd die we net in de filmpjes hebben gezien.

Van de Nederlandse musea gaat 61 procent over geschiedenis, dat hebben de drie genomineerde musea met elkaar gemeen.

Net als dat zij alle drie een vrouwelijke directeur hebben, trouwens.

De tijdsperiodes waar zij de bezoekers mee naartoe nemen, verschilt.

Museum Elburg gaat het verst terug in de tijd.

Het museum vertelt de geschiedenis van de vestingstad Elburg aan de hand van zes thema's: geloof, water, stedenbouw, bedrijvigheid, rechtspraak en weldoeners.

De geschiedenis van het Elisabeth Weeshuismuseum begint in 1560.

Inmiddels denken we daar anders over, maar in de 16de eeuw waren weeshuizen een triomf van de vooruitgang.

Het Elisabeth Weeshuis was het eerste nieuwgebouwde weeshuis van Nederland, waar tussen 1560 en 1952 meer dan 700 wezen en half-wezen werden opgevangen.

De recentste geschiedenis vinden we in het Nationaal Onderduikmuseum in Aalten.

Het museum verhaalt over het dagelijks leven in de Tweede Wereldoorlog.

In Aalten was indertijd een zeer groot aantal onderduikers ondergebracht.

Het museum presenteert de verhalen van deze mensen in oorlogstijd interactief.

Dames en heren, de jury heeft drie krachtige, innovatieve kleine musea in Gelderland mogen aanschouwen.

Musea die - ieder op hun eigen terrein - voorbeeld stellend genoemd mogen worden.

Drie musea, die alle drie terecht een nominatie voor de Gelderse Pauwenveer kregen.

Drie musea ook die het geldbedrag - verbonden aan de prijs - goed zouden kunnen gebruiken, en daar een zinvolle besteding voor op het oog hebben.

Maar er kan er maar één de winnaar zijn.

Ik houd u niet langer in spanning.

De jury heeft gekozen voor het museum dat zijn ontwikkeling tot waar het nu staat welbewust en *bottom up* heeft aangepakt, waarbij niet altijd de geëffende paden werden bewandeld.

Een museum dat regionaal en landelijk een geheel eigen, onderscheidende positie inneemt.

En dat een duidelijk doel in de komende jaren voor ogen heeft.

De winnaar van de Gelderse Pauwenveer 2018 is...

het **Nationaal Onderduikmuseum** in Aalten!